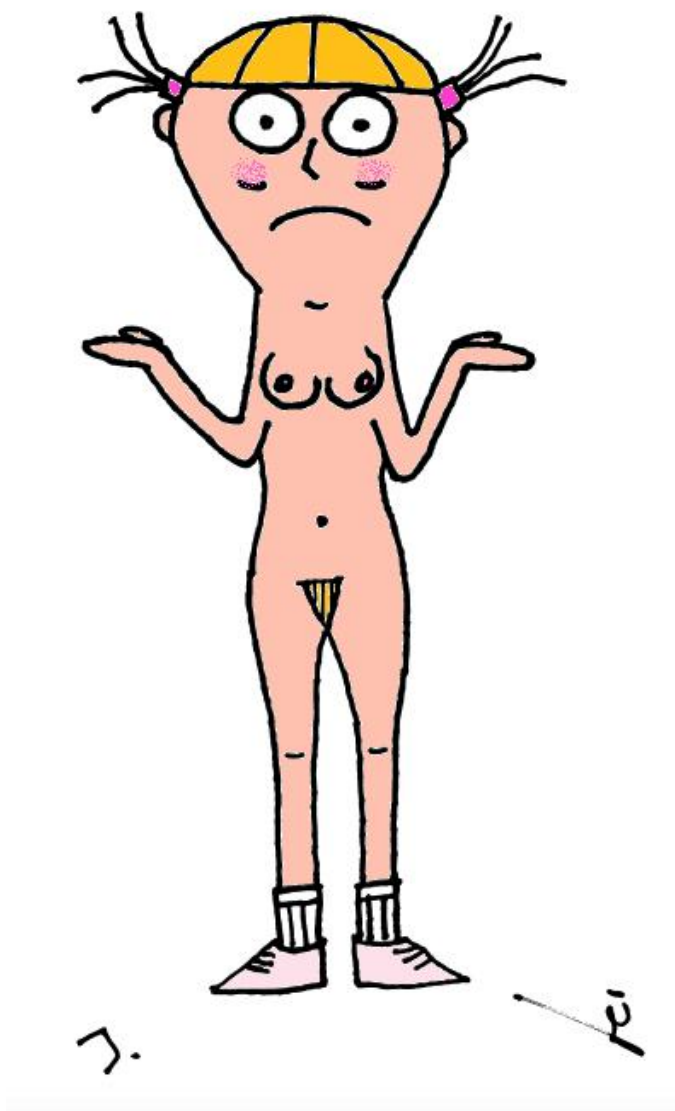

**Leuk gedaan hoor, maar wat
mot ik ermee?**

Met jouw privé?

**Een lecture over de grens tussen privé en persoonlijk en hoe dit in te
zetten in het theater.**

Door: Lindsay Zwaan

Toneelacademie Maastricht maart 2019

Begeleider: Ludo Costongs

INLEIDING

Dit is de inleiding, het begin van dit essay. Dit is echter niet het eerste wat ik schrijf.

Voor ik dit schreef, waren er andere inleidingen. Misschien dat deze het ook niet haalt. Ik ben nu eindelijk weer aan het schrijven, ik zag er keer op keer tegen op. Om achter mijn laptop te gaan zitten en hét maar even te doen. Het GOED te doen. Want ja als je het doet, doe het dan goed, zegt de stem in mijn hoofd. En de berg wordt hoger en hoger, er bekruipt mij een soort van angst, faalangst? Vreselijk. Niet handig als acteur, totaal niet sexy die onzekerheid, maar hij is er wel. Zo. Punt. Nu heeft hij ook nog mijn essay gehaald, die onzekerheid. Nou gefeliciteerd. Hij zal verderop nog terugkomen. Maar hij zal niet het verhaal leiden. Nee want het gaat er juist om hoe wel over die berg te stappen. Het resultaat van de keren dat ik heerlijk aan het wandelen was vind je hier.

~~Bij een essay als dit, kan ik niet anders dan mijzelf bloot geven. Ik kom niet weg met een verzonnen verhaal, het gaat nu net over wanneer iets privé wordt. Waar die grens is. Dan moet ik hem opzoeken ook.~~

Origineel begon dit essay met een verzonnen verhaal over een oude man op een bank die dingen vertelde over zijn vrouw, iets privé bla bla bla. Een vlucht dat was het, om mijn eigen verhaal niet te vertellen. Om niet te vertellen over mijn ouders die scheidden toen ik zeven was of mijn ontmaagding op mijn drieëntwintigste. Dat ik bij een psycholoog langs ga of soms in mijn neus peuter.

Tijdens het schrijven van bovenstaande inleiding, voel ik hem.

Ja ik voel hem.

Een soort van grens.

Wil ik dit wel met iedereen delen?

Wat zullen ze denken?

Is dit niet te privé?

En waarom zou ik?

Wat bereik ik ermee dit te delen?

Deel ik om het delen?

We doen dingen toch alleen maar als we er voordeel uithalen?

Ik merk dat ik zelf vaak in de war ben als het gaat om persoonlijk en privé. Ik heb de immense behoefte om te delen en er zijn maar weinig dingen in mijn leven die niemand weet. Daarentegen verlang ik er stiekem naar een mysterie voor de buitenwereld te zijn. Maar zodra ik er voor kies niets te delen, verval ik al snel in een soort onaangename eenzaamheid, want dan leg ik geen contact, of in ieder geval niet het contact dat ik als waardevol beschouw. Ik gebruik mijn privé als ruilmiddel voor contact in de hoop daarmee oprecht contact terug te krijgen, dat is mijn door het verleden opgebouwde strategie, denk ik. Echter niet ieder mens heeft dezelfde strategieën en voelt zich veilig genoeg om privé te delen, de 'vijand' is overal. Daarbij is het, en dat kan ik door eigen ervaring bevestigen, veel spannender om de ander niet gelijk te kennen, volledig bloot te zien. De mens is een ontdekkingsreiziger

en als je denkt het land te kennen wil je nieuwe grond om op te staan. Dit geldt ook op het toneel. Bert L. , een speldocent bij mij op school, zei het tegen me in het eerste jaar bij de *Bitterzoet*, Ik wil meer mysterie in je spel! Men wil niet alles weten wat het personage denkt, er moet iets te raden vallen. Het moet gevaarlijk zijn.....
Waarom wil men niet alles weten en waarom wil ik alles delen?

Al zolang de mens bestaat deelt hij. Hij communiceert, hij vertelt verhalen, hij deelt. We willen ons verbinden met de ander, want, zoals men zegt, de mens is een kudde-dier en in de kudde overleeft men. Maar als we allemaal willen verbinden waarom geven we ons dan niet gewoon gelijk pats boem bloot? Of is dat gevaarlijk? En waarom dan? We willen graag persoonlijke gesprekken hebben met de ander maar het moet niet te privé worden. Maar waar bevindt die scheiding zich dan? En waarop is die scheiding gebaseerd, alleen de inhoud of zijn er meerdere factoren verantwoordelijk? Wanneer is iets privé en kiezen we dat zelf of doen de mensen om ons heen dat, de maatschappij. Waarom is iets überhaupt privé en heeft de mens deze privacy nodig?

Ik kan tegenwoordig mijn boodschappen doen zonder contact te hoeven leggen met iemand, want betalen kan nu ook zonder kassière. Écht contact leggen wordt daardoor steeds moeilijker maar de hunkering naar verbinding blijft. Ik denk dat het theater de plek bij uitstek is waar deze verbinding nog in vol ornaat aanwezig is. Theater bestaat, dit is gevaarlijk om te zeggen, niet zonder de mens. Voor mij is theater zonder menselijke aanwezigheid geen theater. Nu heb ik het over wat er op 'het podium' gebeurt maar dat geldt net zo goed voor de toeschouwer. Theater wordt theater omdat er naar gekeken wordt. Het wordt verbinding omdat men met een groep op eenzelfde plaats is, eenzelfde voorstelling kijkt en daarna daarover en over andere zaken kan spreken met elkaar. Nu even terugkomend op waar ik mee begon, met de scheiding tussen privé en persoonlijk, daar wordt ook op het toneel mee gespeeld. Er wordt steeds meer (ego)documentair theater gemaakt, maar waar is de grens. Hoe persoonlijk moet iets zijn voor het privé wordt? En waarom wordt privé dan vaak als negatief aangeduid. 'Theater moet geen therapie zijn maar een kunstvorm'. Als je iets privés in een artistieke vorm giet is het dan nog privé of is het dan persoonlijk? Is er eigenlijk wel een lijn daartussen, zoals ik dat hier benoem, of is de verhouding heel anders? En waarom kijken we niet graag naar privé gevoelens op het toneel? Een actrice mag huilen, maar zodra het echte tranen zijn, een oncontroleerbare huilbui, voelen we ons ongemakkelijk. Net zoals wanneer een acteur per ongeluk een erectie zou krijgen op het toneel, want het lijkt niet gekozen. We voelen ons een voyeur, we zien dingen die we normaal niet te zien zouden moeten krijgen. We voelen wellicht schaamte voor diegene. Is deze grens maatschappelijk bepaald? En hoe zit dat dan bij performance kunst? Marina A. maakte een performance waarin men alles met haar mocht doen. Mensen sneden in haar. Als zij zou huilen, zouden haar tranen net zo echt zijn als het bloed uit haar wonden. Zij ge- of misschien wel mis-buikt haar lichaam, het lichaam dat zij ook weer mee naar huis neemt met wonden en al, haar lichaam, haar eigendom, haar 'privé' voor de performance die ze wil maken. Maar in performance is dat, denk ik, de code, dat het echt is, er gebeurt iets en het publiek is er live bij. Ze is in dit geval zelfs medemaker en het zal nooit meer op die manier gebeuren. Er is geen doen

alsof zoals bij de meeste gangbare toneelvoorstellingen, zoals ik die gewend ben, met geleerde tekst en vaste afspraken. Pikt men bij Marina echte tranen wel omdat 'echt ' de afspraak is? Ik denk zelfs dat je daar niet wekomt met onechte dingen, daar prikt het publiek zo doorheen.

~~Ik praat nu over performance alsof ik er alles van af weet, maar wanneer is iets nou precies een performance? Wanneer de maker het zo noemt? Maken alle performance studenten hier op school dan performances? Of ook Toneel? Het lijkt een steeds breder begrip te worden, ik weet eigenlijk ook niet meer wat er nou precies mee wordt bedoeld.—~~

Dat was een lange inleiding met veel vragen. Meer vragen dan ik kan beantwoorden. De concrete vragen die ik in dit essay ga onderzoeken zijn, wat is het verschil tussen privé en persoonlijk? Waarom hebben we privacy nodig? En hoe kun je daarmee spelen in het theater? En wie weet beantwoord ik één van de overige vragen ook wel, per ongeluk.

~~Hier stond oorspronkelijk iets over waarom ik doorgehaald schrijf zo nu en dan, dat is dus verwijderd, dat mag je zelf uitzoeken.~~

WAT ZIJN DE DEFINITIES VAN PRIVÉ EN PERSOONLIJK EN ZIJN HIER VERSCHILLEN TUSSEN ?

In mijn inleiding gebruik ik het woord privé in verschillende contexten. Het lichaam van Marina noem ik privé, maar ook een persoonlijk gebeurtenis of een gedachte kan privé zijn of worden. Voordat we het verschil tussen persoonlijk en privé kunnen gaan uitzoeken moeten we eerst de woorden an sich definiëren, want waar hebben we het nu eigenlijk over?

~~Ik vraag mij af of ik dit essay vanuit mijzelf en dus ik moet schrijven of vanuit een we-
zodat we, jij en ik, samen door het essay heen lopen, dat lijkt mij fijn.~~

Bron: *Woorden.org*

[P R I V É]

Volgens het woordenboek is persoonlijk een synoniem van privé. Andere woorden die worden gebruikt als synoniem voor privé zijn:

besloten, niet openbaar, niet publiek, onder vier ogen, binnenskamers, particulier.

[P E R S O O N L I J K]

Het eerste synoniem dat verschijnt bij persoonlijk is echter niet privé maar eigen. Ook wordt persoonlijk beschreven als van of voor iedere persoon afzonderlijk, het synoniem is dan individueel. Een voorbeeld hiervan is een persoonlijk cadeau. Het kan ook gaan over dat het door de persoon zelf wordt uitgevoerd, zoals iets persoonlijk afleveren. Andere synoniemen zijn:

particulier, privaat, subjectief, zelf, privé.

Privé en persoonlijk worden dus als synoniem van elkaar gezien en hebben naar gelang de andere synoniemen ervan bepaalde raakvlakken, maar er zijn ook duidelijke verschillen. Privé is volgens de definitie slechts bedoeld voor een besloten gezelschap, vier ogen of alleen jezelf. Dat zegt iets over het publiek voor wie het bedoeld is, de ontvanger, naar wie het wel of niet heen gaat.

~~Het blijft me wat abstract, laten we het eens in een voorbeeld bekijken. Ja, dat we-
bevalt me wel, jij de lezer en ik de schrijver, wij samen.~~

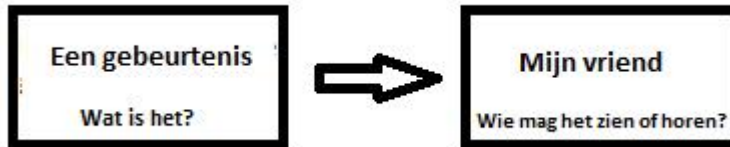
Laten we eens naar mij kijken, 's avonds in mijn slaapkamer.

Ik ben moe, ik wil naar bed, maar moet me eerst omkleden. Ik knoop de knoopjes van mijn bloesje open en deze glijdt uit, ik rits mijn broek open en trek hem naar beneden, langs mijn benen en gooi hem op de stoel in de kamer, ook mijn bh klik ik los via de achterkant, ik sta in alleen mijn onderbroek in de kamer. Ik pak mijn pyjama en exact in de volgorde van mijn ontdane kleding trek ik mijn pyjama aan, knoopje voor knoopje.

Ik hoop u haast filmisch mee te hebben genomen. In geschreven woord, mag een ieder dit lezen, maar slechts mijn vriend mag bij mij aanwezig zijn in de kamer. Mijn mama of mijn zus wellicht ook, misschien zelfs een hele goede vriendin. Maar verder

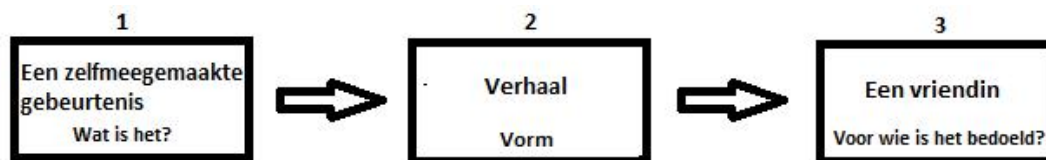
is niemand welkom in de kamer. Het is bedoeld voor een besloten groep mensen en alleen met vier ogen tegelijk. ~~Mijn moeder en mijn vriend tegelijk in één slaapkamer waar ik half naakt ben, lijkt mij vrij gênant. Behalve misschien ooit bij mijn bevalling, maar laten we niet op de zaken vooruit lopen.~~

Laten we dat eens uittekenen, wellicht levert dat wat op. Dit is mijn poging:

Figuur 1.

In dit geval maak ik samen met mijn vriend iets mee, maar stel ik vertel een vriendin exact wat er gebeurde in die slaapkamer nadat ik omgekleed was en bij mijn vriend in bed ben gaan liggen. Dan moet ik een verhaal maken van wat er gebeurd is in die slaapkamer. Zie mijn poging dit te verhelderen in een afbeelding:

Figuur 2.

~~Zoals je ziet heb ik het woord 'zelf meegemaakte' aan gebeurtenis toegevoegd, want het is iets wat ik zelf heb meegemaakt. In het vorige voorbeeld, was het de gebeurtenis zelf al waar ik in stond. Ook heb ik wie mag het zien of horen veranderd in voor wie is het bedoeld, wat feitelijk gezien op hetzelfde neer komt, maar meeromvattend is.~~

Die gebeurtenis kan pas naar een ander toe gaan als het een vorm (2) heeft gekregen. Een gedachte bijvoorbeeld moet verteld worden, wil hij gedeeld kunnen worden met een ander. De vorm zou dus een vertelling kunnen zijn, maar ook een gedicht of in mijn geval een theatervoorstelling is mogelijk.

Als we naar figuur 2 kijken, vindt er een beweging plaats tussen blok 1 en 2, waarbij een omvorming plaatsvindt. Ook van blok 2 naar blok 3 vindt er een beweging plaats, maar die is verschillend van aard, dat is een potentiële verplaatsing naar eventueel publiek. Wanneer ik het verhaal over die bewuste gebeurtenis in de slaapkamer in mijn dagboek zou schrijven en het alleen voor mijzelf bedoeld is vindt die laatste beweging niet plaats omdat het dan voor niemand is bedoeld en dus nergens heen gaat.

Aangezien het alleen voor mijn vriendin bedoeld is kunnen we dit verhaal bestempelen als privé.

Het begrip persoonlijk is al even niet gevallen, maar als ik naar mijn tekening kijk valt het mij op dat ik het woord zelf gebruik in blok 1; een zelfmeegemaakte gebeurtenis. Zelf is een synoniem van persoonlijk, dus we zouden kunnen zeggen dat ik een persoonlijk meegemaakte gebeurtenis persoonlijk omvorm tot een verhaal. Als we logisch denken zouden we dus kunnen zeggen dat het nu een persoonlijk verhaal is. Dat kunnen we zeggen nog zonder dat we het gehad hebben over voor wie het bedoeld is. Dat maakt dat we de begrippen persoonlijk en privé uit elkaar kunnen

trekken. Persoonlijk zegt iets over wat ik in het verhaal stop, een zelfmeegemaakte avond in de slaapkamer met mijn vriend. Privé zegt iets over de beweging van dat verhaal, voor wie het bedoeld is.

Echter, afhankelijk van wie mijn publiek gaat zijn, stop ik dingen uit blok 1 in blok 2. Ik zal mijn vriendin een hoop vertellen maar ik zal dingen weglaten, omdat die te privé zijn, er vindt dus naast omvorming ook een filtering plaats. Het is afhankelijk van voor wie het bedoeld is wat ik er van mijn persoonlijk meegemaakte gebeurtenis instop. Stel ik maak over deze avond een voorstelling, die dus bedoeld is voor iedereen die in de zaal zit, dan zal het waarschijnlijk zijn, dat ik er nóg meer uit filter, omdat ik me bewust ben van wie het allemaal gaan horen en zien en ik bepaalde dingen voor mijzelf wil houden. Dat wat ik eruit filter, het residu, is me dan té privé. Daaruit kunnen we concluderen dat er wel zeker een bepaald verband is tussen persoonlijk en privé maar dat ze binnen de context van theater zeker geen synoniemen zijn.

Figuur 3.

Volgens mij is dit hoe creatieve processen gaan. Je hebt een gedachte, of een gebeurtenis die giet je in een vorm en dat gaat naar een bepaald publiek. Een publiek waar ik voor gekozen heb. Maar stel nou in die voorstelling die ik maak over die avond met mijn vriend in de slaapkamer, speel ik exact de filmische scène na zoals ik hem eerder beschreef. Plat gezegd ik sta met mijn blote borsten en alleen een onderbroek op het podium en iedereen die in de zaal zit ziet dat. Ik heb er persoonlijk voor gekozen om dat te doen en om dat met dit publiek te delen. Een publiek met meer dan vier ogen maar het is wel een besloten groep; slechts diegene met een kaartje. Toch zou ik dat niet meer privé noemen maar het is dus ook niet volledig publiek. ~~Het wordt hier wat ingewikkeld omdat publiek het tegengestelde is van privé maar ook wordt gebruikt voor de toeschouwers, dan krijgt het een lidwoord: het publiek.~~

En laten we verder op hypothetische tour gaan, stel iemand in de zaal filmt dat en zet dat op internet. En niet alleen iedereen voor wie het bedoeld was, namelijk de mensen in de zaal, zien het maar de hele wereld kan het zien. Wellicht zouden we het spelen van een voorstelling niet meer privé noemen, maar wat hier gebeurt is wel een schending van mijn privacy, of althans zo voelt dat. Want het komt terecht bij een niet door mij persoonlijk gekozen publiek en het wordt volledig uit de door mij persoonlijk gekozen vorm en context gehaald. Voor ik het weet sta ik op een poolse porno site en rukken poolse mannen zich af op.. mij. ~~Waarom Polen weet ik eigenlijk ook niet.~~ Daarmee heb ik zowel de controle verloren over de mate waarin ik persoonlijk (zelf) mijn persoonlijk (zelf) meegemaakte verhaal heb vormgegeven, alswel de mate waarin ik persoonlijk (zelf) bepaal voor wie het bedoeld is. Dat verlies

van controle is van invloed op of iets aanvoelt als privé en voelt in dit geval als aantasting van mijn privacy.

We spoelen even terug naar voordat ik gefilmd werd. We hebben de scène in mijn voorstelling gehad waarin ik in mijn blote borsten en mijn onderbroek sta. Nu volgt de vervolg scène. Ik heb mijn vriend gestrikt ook in de voorstelling te spelen en in scène twee bootsen we precies na wat er daarna gebeurde; we hebben seks op het podium. De seks an sich is niks nieuws voor me, het enige verschil is dat er een heel publiek naar kijkt. Ik moet daarvoor zelf ook even een grens over, maar ik heb er persoonlijk voor gekozen, dus mijn privacy wordt niet aangetast.

Echter ben ik niet alleen in deze voorstelling. Ik heb een tegenspeler en een heel publiek dat kijkt.

Wat zal het publiek hiervan vinden? Ik kan me zoiets voorstellen als, doe dat lekker thuis in de slaapkamer. En dat snap ik, want dat zou ook kunnen. De vraag is natuurlijk waarom heb ik seks met mijn vriend neergezet op dat podium? In dit geval? Ik heb geen idee, dat liep zo tijdens mijn schrijven. Zolang ik geen idee heb waarom ik iets neer zet en er dus geen bedoeling mee heb, weet het publiek ook niet wat ze er mee moet. En dan zit ze ermee, dat publiek. Ik kan zoiets alleen doen, als ik weet waarom en het publiek dat ook kan voelen. Dat hét over meer gaat dan de daad op het podium laten zien. Dat zou pervers zijn en vooral voor mijn eigen kick. Het publiek moet het gevoel hebben dat het ook over hén gaat, dat ze deelgenoot zijn. Anders is er kans dat het publiek boos wordt, door plaatvervangende schaamte of doordat ze niet weten wat ze ermee moeten. ‘Waarom moet ik hier naar kijken?’ ‘Het enige antwoord zou mogen zijn, omdat ik je er iets mee wil vertellen. ~~Nu is een boos publiek niet altijd slecht, dat kan gebeuren als je doel bijvoorbeeld een taboe doorbreken is. En zelfs al zit daar dus een bedoeling achter, als je op die grens bezig bent, dan kan je een grens van een ander over gaan.~~

~~Op het toneel is de afspraak dat alles nep is. Net zoals in een film de seks nep is, maar in een porno film is het echt, dat is de afspraak. Wellicht is performance dan de porno in het theater, daarin is de afspraak ook vaak dat het echt is en dus kijkt de toeschouwer er anders naar. De afspraak op een toneel, tijdens een echte voorstelling is: het is nep. Met als gevolg dat wanneer er echt iemand zou worden doedgestoken in Hamlet tijdens de uitvoering in Theater aan het Vrijthof, dan zal het publiek denken, wauw wat mooi gedaan, het is net echt.~~

Iets kan dus voor een publiek aanvoelen als privé wanneer zij het gevoel hebben dat de maker er geen duidelijke bedoeling mee heeft. Als we terug kijken naar figuur 3:

Figuur 3.

Dan zien we dat de vraag wordt gesteld voor wie is het bedoeld? Daar kan ik wel het antwoord op geven, voor iedereen die in de zaal zit, maar als het publiek dat in de

zaal zit niet het gevoel heeft dat het voor hen bedoeld is, omdat ik het niet met een bepaalde bedoeling naar hun toe deel, maar het vooral voor mijzelf lijkt te doen, dan voelt dat voor hun aan als privé, iets wat niet voor hun ogen bestemd is. Het kan voor het publiek ook privé voelen als ik heel hard huil op een podium, alleen om mijn eigen verdriet te verwerken. Het publiek heeft er niks aan mijn verdriet te zien, tenzij ik ervoor kies het publiek mee te nemen in een zoektocht naar oprecht verdriet. Er moet een bedoeling achter zitten die enigszins duidelijk gemaakt wordt via de vorm. Als theatermaker kan ik dit tijdens een voorstelling inzetten. Ik kan spelen met wanneer ik iets inlos bij het publiek, wanneer ik ze het gevoel geef dat ik erover heb nagedacht en dat het voor hen is. Je kan spelen met plaatsvervangende schaamte. Het publiek dat zich schaamt omdat ze vinden dat ik mij zou moeten schamen. ~~Er was ooit een heel hoofdstuk gewijd aan het onderwerp schaamte. Het essay werd wat te lang en nu het woord schaamte toch valt hierboven, leek het mij passend hier een klein stukje te plaatsen over schaamte zoals hij ooit origineel in het hoofdstuk bestond. Het is gebaseerd op het schaamtenummer, december 2017, van de Groene Amsterdammer.~~

De lijn tussen privé en persoonlijk is er één met vele kleuren maar ik denk te weten dat één van die kleuren **schaamrood** is. Oppervlakkig gezien lijken we allemaal op elkaar en met wat we aan de ander tonen willen we vooral niet buiten de groep vallen. ~~De groep waar wij bij willen horen, buiten sommige groepen willen we maar al te graag vallen.~~ Maar wanneer we door die oppervlakte heen boren, komen er steeds meer verschillen tevoorschijn, tot we op een kern stuiten waarin iedereen gelijk is. Hoe meer privé iets is des te meer het verschilt van de ander. En hoe meer we verschillen van de ander hoe groter de kans is dat we niet in eenzelfde groep vallen. Terwijl bij dezelfde groep horen veiligheid impliceert. Bij eenzelfde groep horen betekent dezelfde normen en waarden hebben. Wanneer je iets doet wat niet strookt met de normen en waarden van de groep waartoe jij je behoren voelt kan dat zorgen voor gevoelens van schaamte. Door je te schamen laat je zien dat de groepsnorm belangrijk voor je is, en dat de overtreding je niet is ontgaan.

Die filmische scène die op het toneel wellicht wat ver ging, kan misschien prima werken als fotoserie. Tijdens die bewuste nacht stond er een camera in de slaapkamer en klikte ik op de afstandbediening in mijn hand. De foto's hangen nu ter expositie. Sommige vinden ook dit te ver gaan, anderen vinden het prachtig. Echter hebben foto's een duidelijk kader en ben ik niet meer live aanwezig, waardoor er sowieso afstand is ontstaan, er is ruimte om er naar te kunnen kijken.

~~Het leuke aan theatermaken met dit onderwerp is dat je er ook dingen in kunt stoppen die helemaal niet waar zijn.—~~

Dus de conclusie voor nu is dat privé en persoonlijk binnen het theater inderdaad geen synoniemen zijn, maar wel met elkaar verbonden. Je stopt iets persoonlijks in je werk en privé heeft te maken met voor wie dat werk bedoeld is. Echter hoe persoonlijk je iets maakt, hangt vaak samen met voor wie het bedoeld is.

Niet alleen de zender maar ook de ontvanger kan het gevoel hebben dat iets privé is. Zelfs wanneer dat voor de zender niet zo voelt. Het gaat erom of het publiek, de

ontvanger het gevoel heeft dat ze iets ontvangen met een bepaalde bedoeling. Zodat ze er iets mee kunnen doen, het linken aan iets of erover kunnen reflecteren. Anders hebben ze het gevoel dat het niet voor hen bedoeld is, dat de zender iets deelt wat ze niet zou moeten delen en over zou moeten schamen en zo kan er plaatsvervangende schaamte of boosheid plaatsvinden bij de ontvanger. ~~Dit kan ook de bedoeling van een maker zijn, een taboe doorbreken.~~

Maar mijn vraag is dan nog steeds, wanneer is iets dan privé en niet bedoeld om met anderen of slechts weinigen te delen en wie bepaalt dat dan? En waarom voelt de poolse pornosite als een aantasting op mijn privacy? Waarom hebben we privacy überhaupt nodig?

PRIVÉ VERSUS PUBLIEK

Uit mijn redentatie vanuit de definities zien we verschil ontstaan tussen privé en persoonlijk. Ik vermoed nu ook dat er helemaal niet zoiets bestaat als de grens tussen privé en persoonlijk maar dat er een ander verband tussen hen is. Hoe die te noemen, dat weet ik echter nog niet.

Ik heb geen bestaande bronnen gevonden over die verhouding tussen privé en persoonlijk, maar wel over de verhouding tussen privé en publiek. Braakhuis heeft het over deze grens in 'Werk in uitvoering' (2013). Misschien kan het interessant zijn om hier wat over uit te zoeken, en hoe die begrippen in verbinding staan met elkaar. Wellicht levert ons dat iets op over de verbinding tussen privé en persoonlijk of over waarvoor we privé nodig hebben.

Braakhuis (2013) stelt dat het huis, het privé terrein nooit volledig privé is omdat je er niet ALLES mag; je mag er geen misdaden plegen of overlast geven. Je mag dus niet volledig je eigen ding doen want er is een beperking van buitenaf opgelegd, de openbaarheid maakt hiermee intrede in jouw privé terrein, het controleert. Daarentegen, stelt hij, is de straat nooit volkomen publiek omdat er bescherming van de persoonlijke levenssfeer plaatsvindt. Het huis is dus nooit helemaal privé, de straat nooit volledig publiek.

Dat huis is als mijn hoofd. Het is van mij, alleen ik kan en mag er komen, het is mijn privé terrein. Het verschil is echter dat mijn hoofd niet te controleren valt. Of zou mijn hoofd ook niet volledig privé zijn? Doet de openbaarheid ook daar zijn intrede? Ik denk het eigenlijk wel. We controleren onszelf vaak en leggen onszelf beperkingen op in ons denken. We schamen ons soms voor onze eigen gedachten en ons geweten doet intrede. Die keer dat je je baas naakt voor je zag... Het idee van wat we zouden moeten of mogen denken bestaat naast dat wat we daadwerkelijk denken. Althans dat is hoe ik het ervaar in ieder geval. De openbaarheid maakt intrede in mijn hoofd; de normen en waarden van onze maatschappij.

Het Theater is hierin een tussenterrein. Zoals ik al eerder zei het theater is niet privé want er kijken meer dan vier ogen mee, maar het is wel voor een besloten publiek, namelijk zij met een kaartje. Het is dus ook niet volledig openbaar, want niet iedereen kan het zien. Maar het is wel potentieel volledig openbaar, want in principe mag iedereen een kaartje kopen. Er is dus een soort schijnveiligheid nu ik het zo noem. Die veiligheid is er doordat er een aantal ongeschreven regels zijn die gelden binnen het theater, normen en waarden. Zoals niet filmen en niet terugpraten als er niet om gevraagd wordt. Een voorstelling kan onveilig worden als er publiek in de zaal komt dat geen weet heeft van deze normen en waarden en wanneer ik mij niet heb ingesteld op dat soort publiek. Dus eigenlijk maak ik mijn voorstelling niet voor iedereen, maar in dit geval, die in blote borsten en onderbroek voor het gemak, voor het gangbare theaterpubliek die weet heeft van de normen en waarden.

Dus zoals het huis nooit helemaal privé is en de straat nooit volledig publiek, kan het theater zowel als huis als als straat worden gezien. Dat ligt aan de voorstelling die ik maak en hoeveel publiek ik tegelijk toe laat. Doordat het een semi- openbare ruimte is zal de performer niet volledig zijn privé neerleggen, daarmee wordt het publiek

beschermd tegen het private. En doordat het enigszins besloten is wordt de performer, ik in dit geval, beschermd tegen het publieke.

Terug naar Braakhuis. ik denk dat hij gelijk heeft wanneer hij zegt dat privé en publiek nooit absoluut zijn. Dat het gaat om een schaalverdeling afhankelijk van plaats, tijd en omstandigheden. Braakhuis gebruikt het volgende figuur:

Figuur 4.

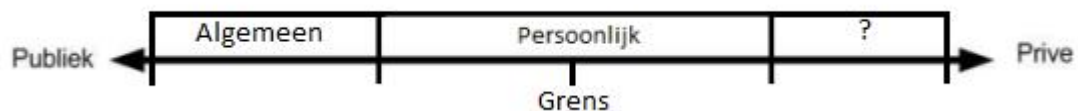
Toen ik begon met schrijven dacht ik dat het antwoord op mijn vraag dit zou zijn:

Figuur 5.

Maar Braakhuis omschrijft zijn figuur als dat privé en publiek elkaar raken en ook wegduwen; hoe meer publiek iets is, hoe minder privé en andersom. Echter is dat niet de verstandhouding tussen privé en persoonlijk, iets wordt niet persoonlijker als het minder privé wordt, het zijn geen tegengestelden, sterker nog ze worden dus als synoniemen gezien.

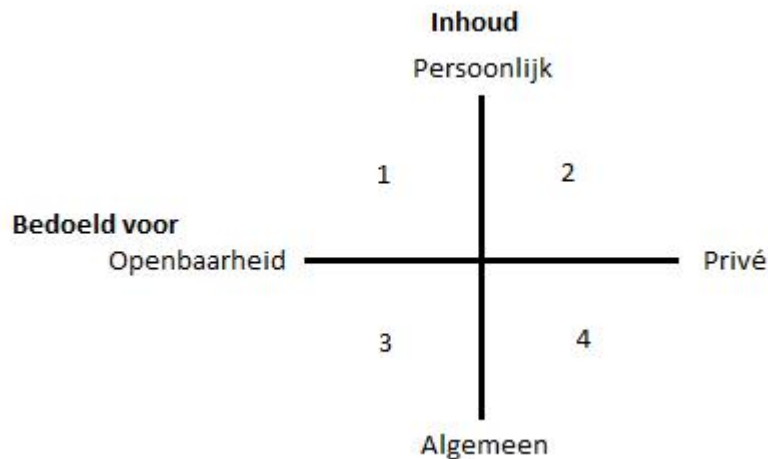
Iets kan publiek zijn en niet persoonlijk, we noemen dat algemeen. Iets kan publiek zijn en persoonlijk. Iets kan heel persoonlijk zijn en in de richting gaan van privé, maar nog wel bedoeld zijn voor anderen. Iets kan privé zijn en niet bedoeld zijn voor anderen, maar nog steeds persoonlijk zijn.

Figuur 6.

Dit figuur is zoals je ziet problematisch. Er staat een vraagteken in dat ik niet kan invullen anders dan met het woord privé. Het zou betekenen dat iets wat algemeen is nooit privé kan zijn, en is dat zo?

Wat nou als we met een x en y zouden werken. Dan zetten we persoonlijk op een andere manier in verbinding met privé.

Figuur 7.

Dit is op zich een vrij helder figuur alleen hoe noem ik 1,2,3 en 4? En wat is nou die relatie tussen persoonlijk en privé? Iets wat voor de openbaarheid is bedoeld en wat inhoudelijk persoonlijk is, noem ik volgens mij persoonlijk, terwijl iets dat persoonlijk is en voor niemand is bedoeld privé wordt genoemd. En kan iets algemeen zijn en toch privé? Bijvoorbeeld het fenomeen bedplassen is iets algemeen, maar als ik zelf doe (persoonlijk) wordt het privé omdat ik niet wil dat iemand dat weet. Maar dan is het dus ook al persoonlijk... Ik ben bang dat ook dit figuur problematisch is.

LUDO (Mijn begeleider) HELP ME!!!!???

En weer terug naar Braakhuis. Hij stelt dat de grens tussen privé en publiek naar beide kanten een beschermende functie heeft, het private wordt beschermd tegen het publieke en het publieke tegen het private. Maar mij resten dan nog twee waaromvragen.

Waarom is deze grens er?

En waarom moeten zij tegen elkander beschermd worden?

Daarom zal ik in de volgende deelvraag gaan zoeken naar het antwoord op de vraag, waarom heeft men privacy nodig?

Maar voor we verder zoeken even verhelderen wat mijn bevindingen tot nu toe zijn.

Er is een verschil in de richting van persoonlijk en privé ten opzichte van het werk.

Persoonlijk is wat je in je werk stopt privé over voor wie dat werk bedoeld is.

Persoonlijk is daarmee niet uitgesloten voor publiek, privé wel.

Iets kan privé aanvoelen als het werk geen doel beoogt bij de ander. De nadruk ligt dan meer op de beweging vanuit mij, dan op de beweging naar de ander.

Het theater heeft een beschermende functie naar zowel het publiek als naar de performer. De performer wordt beschermd tegen het publieke omdat het een besloten voorstelling betreft. Het publiek wordt beschermd tegen het private van de performer omdat het een semi openbare ruimte betreft.

Om in zelfgemaakte figuren deze enigzins subjectieve materie te vatten, is lastig.

WAAROM HEEFT MEN PRIVACY NODIG?

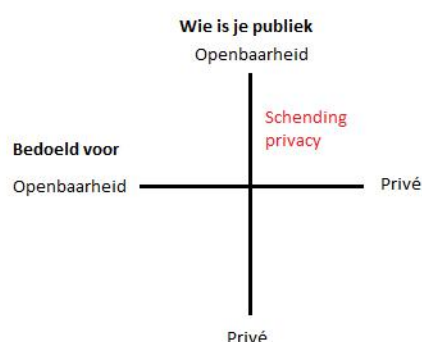
~~Nu komt er een veel te lang hoofdstuk over privacy. Ik vind het echter wel interessant en ik ben slecht in dingen weggoeien.~~

Bron: Woorden.org

[PRIVACY]

De mogelijkheid om in eigen (persoonlijke) omgeving helemaal zichzelf te zijn: iemands privacy schenden, zich ongevraagd met zijn privéleven bemoeien

Als iemand je privacy schendt komt hij dus in jouw privé , en daar wil je niet iedereen hebben. Het is namelijk niet voor de openbaarheid bedoeld.

Er vindt een schending van je privacy plaats wanneer er verschil is tussen voor wie het bedoeld was en wie je daadwerkelijke publiek is. Anderen dan voor wie het bedoeld was krijgen persoonlijk informatie of beelden onder ogen en dat voelt onprettig.

Figuur 8.

In *Op Weg naar een Risicoloze Maatschappij?* onderzoekt Jan Holvast het begrip privacy. Het gaat hém vooral om privacy omtrent persoonsgegevens, maar zijn hoofdstuk over het begrip privacy kan nog wel eens interessant zijn voor dit onderzoek.

Hij merkt op dat de Nederlandse vertaling van privacy, 'persoonlijke levenssfeer' is (Holvast, blz 1). Een interessant woord in dit deel van het onderzoek. Privacy en persoonlijke levenssfeer zouden volgens hem hetzelfde betekenen.

Aan de hand van onder andere de denkers die Holvast noemt heb ik een aantal betekenissen van privacy uit elkaar gehaald. Er worden vaak verschillende dingen mee bedoeld.

~~Waarschuwing: het zijn geen sluitende definities. Hier en daar overlappen ze.~~

PRIVACY ALS RECHT

Aristoteles (384-322 v. Chr.) was een denker en schrijver over toneel en tevens de eerste die onderscheid maakte tussen het publieke en het privé domein. Hij vond dat publieke machthebbers niet zomaar andermans privé terrein mochten betreden en pleitte daarmee dus eigenlijk voor: het recht op privacy. Dat resulteert erin dat je tegenwoordig niet mag worden bekeken en afgeluisterd in je eigen huis, omdat anderen met die informatie kwaad kunnen doen. Kennis is macht. Hoe meer mensen over je te weten komen en hoe privér dat is hoe meer machtiger die anderen mensen worden. Ze kunnen deze macht gebruiken om je te manipuleren of te chanteren. In de internet samenleving komen onze data steeds verder van ons af te staan waardoor we minder controle hebben over wie informatie van ons heeft en

hoe ze ons daarmee wellicht kunnen manipuleren. ~~Maar daar ga ik hier niet verder op in, dan ben je nog een paar uur aan het lezen.~~ Door privacy in de grondwet vast te leggen, beletten we de machthebbers van totale macht.

Dat recht hebben we ook in het theater, er mag namelijk niet gefilm worden zonder toestemming. De je dat wel dan ben je ook strafbaar. Zo wordt de performer beschermd.

PRIVACY ALS ZELFBESCHIKKINGSRECHT

Jourard zegt dat privacy gaat over zelf de controle hebben over wat er wel en niet openbaar wordt gemaakt. Dat je een keuze hebt in welke gegevens aan anderen worden doorgegeven (Holvast, blz 18). Holvast beschrijft een theorie die privacy verbeeldt als kamers in een woning. Ideeën, emoties, geloof en het beeld van de wijze waarop het ik overkomt in belangrijke groepen waartoe het behoort, kunnen het gevoel van privacy oproepen. Dit zijn kamers waarin het individu zelf zit en die hij zelden verlaat. Privacy heeft te maken met de inbreuk van anderen op die kamers. Men moet zelf kunnen bepalen wie het toe wil laten en uit wil sluiten van kennis. Men moet zelf beschikken over het recht voor wie hij de deur van de kamer open doet en voor wie de deur op slot blijft. ~~En of de deur opengaat of niet dat ligt niet alleen aan wie er voor de deur staat of welke kamer het is maar aan de gehele situatie. Bijvoorbeeld van wat er in het verleden is gebeurd, of de plaats en tijd, of de hoeveelheid alcohol in je bloed. Soms wil je gewoon even alleen in de kamer zijn en voor niemand de deur open doen.~~

Dit zelfbeschikkingsrecht heb je ook in het theater. Wanneer je zelf iets maakt heb jij de keuze over of je de kijker ergens binnen laat en hoever die deur dan opengaat. Die grens zal je niet snel over gaan, want je hebt van tevoren de tijd gehad hier over na te denken, namelijk het repetitieproces. Je hebt echter niet altijd de keuze in wie er voor de deur staat. Tenzij je de voorstelling voor een voorafbepaalde doelgroep maakt.

PRIVACY ALS ECHT ALLEEN ZIJN / ONGEZIEN

Of zoals Warren en Brandeis het noemen (Holvast, blaz 13/14) privacy als het recht om met rust gelaten te worden. In dat alleen zijn doet zich de mogelijkheid voor met niemand rekening te hoeven houden. Backstage noemt Goffman (1959) dat. Hij maakt onderscheid tussen front stage en back stage. Op het voortoneel vertoon je gedrag waarbij je rekening houdt met anderen, omdat iedereen het ziet. Maar achter het toneel gedraag je je alsof er niemand anders is, of alleen een dichtbij staande kleine kring. Dit opent de mogelijkheid naar afwijkend gedrag. Gedrag dat we niet vertonen bij normale relaties (Schwarz, 1967). Wanneer dat wel gezien zou worden, zou men zich afgekeurd kunnen voelen of schamen. Wellicht is het gedrag in strijd met de algemeen geldende normen en waarden of gedrag waar nog een taboe op ligt.

~~In principe is alles gekozen op een toneel, dus wanneer er afwijkend gedrag plaatsvindt op het toneel, is dat waarschijnlijk de bedoeling. Maar ook op het toneel is er een backstage, namelijk dat wat in mij zit op het moment dat het publiek alleen het uiterlijke ziet. Noem het mijn acteursgeheim. Dat kan mijn dode konijn zijn of~~

~~gedachtes over welke boodschappen ik nog moet doen of ik wil dat het hele publiek ter plekke dood neervalt, dat hoeft niemand te weten. Wanneer men het wel zou weten, dan kijken ze niet meer naar de illusie.~~

PRIVACY ALS FYSIEKE AFBAKENING

Als we het over ruimte hebben kan dat gaan over een fysieke ruimte zoals een huis. Maar het kan ook gaan over de ruimte tussen twee personen, die grens is vaak moeilijker te kaderen, want daar komt gevoel bij kijken. Wanneer komt iemand te dichtbij? Ook dat is afhankelijk van allerlei factoren.

Gifford (2011) zegt dat de ruimte tussen twee mensen iets zegt over de relatie tussen deze twee mensen. En noemt deze ruimte persoonlijke ruimte. De afstand is afhankelijk van zowel de persoonlijke als situationele omstandigheden. Mannen bijvoorbeeld hebben meer ruimte nodig dan vrouwen stelt Gifford en als je elkaar leuk vindt zal je sneller dichterbij komen. Sommige afstanden zijn cultureel bepaald, maar in de meeste gevallen gaat het om iets universeels.

Afweermechanismes worden ingezet om iemand op afstand te houden die te dichtbij komt, zoals geweld, status of emotie.

Hiermee kan je in het theater spelen. Hoe dicht zet je de spelers op je publiek, of zijn de spelers onderdeel van je publiek? Of zijn de spelers misschien niet eens fysiek aanwezig? ~~Daarbij kun je ook bewust kiezen hoe ver twee personages van elkaar vandaan staan en welk verhaal dat vertelt, maar dat is iets wat ik als acteur als vanzelfsprekend zie.~~

Al het bovenstaand komt min of meer samen in wat denker Irwin Altman, PRIVACY ALS PROCES noemt. Altman haalt in zijn essay uit 1977 zijn eigen werk aan uit 1975: 'The environment and social behavior: Privacy, personal space, territory and crowding'. Helaas is dit werk niet openbaar gemaakt dus ik moet het doen met zijn eigen quotes uit het werk van 1977.

Altman ziet privacy als de *selectieve controle* over de toegang tot onszelf. In plaats van dat dat één kant op werkt, namelijk als iemand te dichtbij komt: 'GA WEG!', ziet hij privacy als een dynamische, dialectische interactie met de ander. ~~Ik vind het persoonlijk erg lastig aan te geven wanneer iemand te dichtbij komt. Omdat ik anderen niet wil afwijzen.~~ Een proces waarbij men zich afwisselend, naar gelang de omstandigheden en tijd, openstelt en afsluit voor anderen. Een proces waarbij gezocht wordt naar de optimale hoeveelheid privacy voor de omstandigheid waarin men verkeerd. Soms heb je het gevoel dat er te veel mensen om je heen zijn en heb je nood aan meer privacy, terwijl aan de overzijde van 'crowding' sociale isolatie staat wat ook niet altijd gewenst is.

Privacy is, stelt Altman, een grenscontrole tussen mij en de ander en bestaat uit een netwerk van gedragsmechanismes die mensen gebruiken om op het gewenste level van sociale interactie te komen. Dit kan zowel verbaal gecontroleerd worden als non-verbaal zoals met persoonlijke ruimte, territorium en cultureel bepaalde manieren van reageren (Altman, 1977). Wanneer je in staat bent je privacy naar behoefte te controleren werkt dat positief op je autonomie, identiteit en zelfvertrouwen. ~~Dingen waar ik in het dagelijks leven van denk dat ik ze tekort kom.~~

Privacy zorgt naast persoonlijke autonomie, waarbij er de vrijheid is om te vermijden gemanipuleerd te worden door anderen en onze eigen persoonlijkheid en identiteit te ontwikkelen, ook voor ruimte om je emotioneel uit te laten en tijd voor zelfevaluatie (Westin, 1967).

~~Ik denk dat ik niet helemaal in staat ben dit alles naar behoefte te controleren, anders was ook nooit hierover beginnen te schrijven. Nu kunt u als lezer het gevoel hebben: Maar wat moet ik hier allemaal mee? Dat heb ik ook. Maar het komt nog terug, ik ga het nu aan de werkelijkheid koppelen.~~

GA ANDERS EENS MET MENSEN PRATEN!

Ik kom niet op een af antwoord uit. En daar ga ik ook niet geraken. Ik moet onderzoeken. Ik moet bevragen. Tot nu toe heb ik het internet en mijzelf bevroegd. Nu is het tijd anderen te bevragen. Van alle mensen die ik kon kiezen heb ik mij vooral gericht op theatermakers. De grens is interessant, maar nog interessanter in zijn verhouding tot theater en meer nog tot concrete situaties en gemaakt werk. Ik

begon dichtbij, bij mij op school. Ik vroeg Maxime D., van de regie opleiding of ik hem mocht interviewen. Ik wist dat hij zich met dit thema bezig hield en ging vorig jaar naar zijn performance *My Bad* waarin we samen op zijn matras lagen en over zijn liefdesleven praatten. Hij vroeg advies over een liefdesbrief en of hij die wel of niet moest versturen. Ik vond dat hij hem moest sturen en hij stuurde hem. Na afloop dacht ik, maar dan houdt de performance nu toch op? Hij heeft hem gestuurd. Klaar.

Er moeten toch nog meer bezoekers komen? Ik snapte het niet. Ik ging twijfelen aan de echtheid. Daar bleek hij achteraf inderdaad mee gespeeld te hebben. Hij was slimmer dan ik. Hij vertelt dat hij is gefascineerd door dingen die niet geweten mogen worden. Hij denkt dat daarin de schoonheid en de identiteit van de persoon zit. Iets dat zo specifiek is, zo beschamend en bijzonder dat iemand het voor zich wil houden en dan toch één keer met iemand deelt. Hij zegt dat hij nu minder radicaal is wat betreft de persoonlijke of privé uitstraling die zijn werk moet hebben. Eerst vond hij het belangrijk dat het publiek doorhad dat er iets van schaamte werd opengeboken, dat er een inkijk in iets privés werd gegeven. Maar nu vindt hij vooral dat dit als onderlaag voelbaar moet zijn en dat de bron autobiografisch moet zijn. Het maakt niet meer uit of het ook daadwerkelijk waar is om het een goede voorstelling te laten zijn.

HARTSTUK

Dit is ook precies wat hij gedaan heeft in de voorstelling *Hartstuk*, waarin hij samen met mijn klasgenoot Tim H. het bekende repertoire stuk van Heiner M., in eigen versie op de vloer heeft gezet. In deze voorstelling wordt de tekst uit het stuk aangevuld met eigen teksten die voortkomen uit brieven die Tim en Maxime elkaar in het werkproces hebben geschreven. Daardoor kwamen ze erachter dat die dialoog eigenlijk over hen ging. De situatie was namelijk dat Maxime bepaalde gevoelens had voor Tim en dat was niet wederzijds. Voor de voorstelling zochten ze dit verder uit.

~~Deze foto van de poster, heb ik overigens ooit gemaakt, toen ik een middagje met Tim casting foto's maakte en Maxime even binnen kwam.~~

Tijdens het werkproces dwingt Maxime een continue eerlijkheid af. Hij zegt een haast goddelijke positie in te nemen bij het waken over de waarde en de eerlijkheid.

Omdat het als doel 'een voorstelling maken' heeft, heeft hij meer recht om daar naar te vragen vindt hij. Hij vraagt dus niet zomaar iets te delen, maar voor een doel, het heeft een bedoeling, namelijk de voorstelling. Zou dat dan dat grotere doel zijn, waarover ik eerder sprak, de voorstelling zelf? Of is het dan nog de vraag of de uiteindelijke voorstelling een ander, groter doel dient? Misschien dat 'het grotere doel', het doel dat je voor ogen hebt, een doel waarmee je iets wilt bereiken of bereikt hebt, rechtvaardigt dat je iets heel eerlijks en persoonlijk gedeeld hebt. Wanneer dat niet in goede aarde valt, of het niet bereikt wat jij wilde bereiken, of het voelt met terugwerkende kracht niet goed dat je het gedeeld hebt, dan kan het zijn dat het gedeelde misschien beter privé had kunnen blijven. ~~Dit is slechts gedachtegang de ik nu heb. Hierover in een volgend voorbeeld meer....~~

~~Ik heb dat soms met deze doorgehaalde stukken ook, moet ik deze gedachtes wel delen? Of voelt het privé? Misschien verwijder ik ze straks allemaal voordat ik deze lecture deel met anderen.~~

Tim wilde niet alles zeggen en Maxime niet kwetsen, maar in het kader van de voorstelling vond Maxime dat Tim alles moest kunnen zeggen. Hij heeft hem daarbij geholpen. Juist bij de schaamte zit de kwetsbaarheid vindt hij. Maar volgens Maxime is Tim wel het respect voor hem verloren door de voorstelling. Zou hij dan te ver zijn gegaan? Voelde Tim zich gebruikt? ~~Nu ik er zo over nadenk, heeft hij het dan over Maxime als mens of over Maxime als regisseur waarvoor hij het respect verloren zou hebben?~~ De enige manier om hier een antwoord op te krijgen was door Tim H. te spreken. Hoe heeft Tim H. dit proces heeft ervaren en valt dit samen met Maxime zijn beleving.

Ik ging langs voor een kop thee op Tim H. zijn studentenkamer in Maastricht. Tim zegt zich niet geschaamd te hebben. Maar als hij Maxime was geweest dan had hij zich voor kunnen stellen dat hij zich wel had geschaamd. Dat kwam door de posities die ze hadden in de voorstelling; Tim zette zichzelf heel erg gereserveerd en oordelend neer en Maxime opende juist zijn hart. Waar Tim zich achter zijn gereserveerde muur veilig stond te wanen, breekt Maxime zijn hart open, stelt zich kwetsbaar op en dat zou inderdaad schaamte met zich mee kunnen brengen, maar daar kijkt Maxime niet voor. Hij houdt er wel van taboe's te doorbreken, zo zegt hij zelf. Het respect heeft Maxime in Tims ogen dan ook zeker niet verloren. Dit dus in tegenstelling van wat Maxime de regisseur dacht. Misschien kunnen acteurs wel meer hebben dan regisseurs denken? Of misschien projecteert Maxime dit gevoel op Tim en zegt het iets over hemzelf?

In het begin van het proces hield Tim zich inderdaad in om Maxime niet te kwetsen, zo zegt hij. Later zette hij zich daar overheen. Hij dacht: we kunnen niet samenwerken als ik, zeker dit onderwerp op onszelf betrekking, niet kan zeggen wat ik eigenlijk denk en voel. Het is heel eng om te zeggen: ik denk dat ik verliefd op je ben of ik ben niet verliefd op je. Het is makkelijker die gedachtes en gevoelens gewoon op papier te zetten. Dat ging via die mails. Dat was dan even pijnlijk, maar uiteindelijk verlichtend. Die brieven gaan óók over hoe ze van zichzelf denken dat ze werken, als persoon. Waar bijvoorbeeld Tims gereserveerdheid vandaan komt en waarom hij zo graag alleen is. Eigenlijk waren de brieven bedoeld om het werkproces te vergemakkelijken maar delen kwamen in de voorstelling terecht. Iets wat dus tussen de twee heren was ontstaan en in principe ook alleen voor hen bedoeld was, werd ineens openbaar voor het publiek van de voorstelling. Iets wat privé was wordt

door een bewuste keuze openbaar. Tim had daar geen probleem mee, het was een bewuste keuze waar ze het beiden mee eens waren. Hij vond dat mooi. Zo was het hún Hartstuk. Echter kwam niet alles uit die brieven in de voorstelling. Er werd informatie gefilterd aan de hand van het toekomstige publiek, waarover ik het in het eerste hoofstukje had. De dingen die Tim over andere mensen gezegd heeft, wilde hij er niet in hebben. De ander, over wie het gaat, heeft er dan namelijk geen controle meer over. Wanneer je geen controle hebt over wat er over jou bekend wordt gemaakt, kan dat voelen als aantasting van je privacy (privacy als zelfbeschikkingsrecht). ~~Daar heeft Tim dus goed gevoeld.~~ Daarbij zou hij in zijn eigen persoon geschaad kunnen worden doordat hij anderen ermee schaadt, dit kan invloed hebben op zijn relatie met de ander. Het werk, iets wat de normale mens als zakelijk ziet heeft dan een effect op zijn privé leven. ~~Maar theater voelt voor mij vaak niet als iet zakelijks. Het is persoonlijk werk.~~ Hij heeft dan ook met Maxime afgesproken dat ze hetgeen ze van elkaar weten voor zichzelf houden. Die informatie is privémateriaal. “Het kan andere mensen pijn doen, waarom zou je dat delen?” aldus Tim.

Maxime wilde ook samen gaan wonen met Tim om te ervaren hoe ze zouden leven met z'n tweeën. Dus ter bevordering van het werk wilde zij in elkaars privé sferen toetreden. Dat heeft Tim één nacht geprobeerd, maar dat kon hij niet. Hij had het nodig om na de repetitie in zijn eentje in zijn eigen huis te kunnen zijn en zich op te laden voor de volgende repetitie dag. Hij heeft het nodig alleen zijn, dan is er ruimte voor rust en reflectie. Hij heeft zijn privacy nodig. Dat sluit aan bij wat Westin (1967) zegt over de functies van privacy. Tim heeft dit naar behoefte aangegeven (privacy als proces). Hij trok een duidelijke grens: “Om 6 of om 5 is de repetitie klaar en dan ga ik naar huis, jij gaat naar huis en dan is het klaar.” Hij heeft dan ook nergens het gevoel gehad dat Maxime over zijn grens heen is gegaan, omdat hij zelf zijn grenzen zo helder aangaf. Maxime zei tijdens het proces tegen Tim: “ik wil niet over u grens gaan, ik vind het niet waard dat jij nu thuis zit te lijden omdat ik wil maken, dat vind ik echt te ver gaan, dus sorry en ik zal dat niet meer doen.” Ook dat zit in de voorstelling, ze gebruikten alles tussen hen, ook van buiten de voorstelling, voor in de voorstelling. ~~Ook hier blijkt de angst van Maxime dat de ander lijdt, terwijl die woorden of iets in die trant nooit door bij Tim naar voren kwamen.~~

De eerste keer als je de voorstelling speelt voel je misschien nog wel echte schaamte, veronderstelt Maxime, maar langzamerhand wordt het routine en verliest een voorstelling zijn echtheid. Tim voelde vooral dat de voorstelling minder van hemzelf werd, het wordt gewoon werk. Ik, Lindsay, denk dat dat komt omdat het proces van de voorstelling maken een andere is dan de voorstelling spelen. Tijdens het maken, schrijf je zelf en heb je alle rust om te voelen wat het materiaal met je doet. Daarbij is het materiaal dan ook nog volledig van jezelf omdat het nog niet is gedeeld. Zodra er publiek bij komt ligt het daar op het podium en kan het publiek erbij en er iets van vinden. Daarbij lukt het met de spanning die je voelt doordat er publiek bij is soms niet om in alle rust bij jouw emoties te komen. Waardoor je soms niet verder komt dan de tekst opzeggen zoals je het gerepeteerd hebt.

~~Het is tragisch, maar enorm waar, ik heb dat ook ervaren, de romantiek valt er gewoon keihard van af.~~ Tim vindt dat jammer en minder plezierig spelen maar het publiek heeft dat niet door, voor hen is het nieuw.

Voor Tim ging de voorstelling naast alles wat nu gezegd is vooral over het gesprek dat je binnen jezelf kan hebben met je aanhankelijke/afhankelijke kinderlijke 'ik' die behoefte heeft aan liefde en aan bescherming. Die 'ik' wil voelen dat hij bestaat en heeft anderen nodig om dat te voelen. Daarnaast is er de meer volwassen kant die zegt: "hé chill je bent er, je leeft en je kan prima alleen zijn". Dat gesprek kent iedereen wel. De voorstelling is daarin eigenlijk super universeel. Er is ook nooit in de voorstelling gezegd: dit is hoe het zit, ik ben verliefd op Tim. Het zou allemaal dus ook abstract kunnen zijn. Misschien is dat de sleutel, ~~dacht ik zelf hardop~~, dat het publiek misschien wel voelt dat het privé is maar het niet expliciet weet.

Of moet ik het nou heel persoonlijk noemen in plaats van privé, want hij heeft er immers voor gekozen het te delen en er een voorstelling van te maken, dus zou het geen privé meer hoeven heten want hij heeft een publiek voor ogen, echter hijzelf gebruikt de woorden kriskras door elkaar, soms zelfs achter elkaar, iets privé persoonlijks noemt hij dat dan.

De voorstelling is nu afgelopen maar het werk heeft zijn sporen nagelaten in het privéleven van beiden en vooral in de onderlinge relatie. Volgens Maxime heeft de voorstelling hun vriendschap gekost omdat ze in het patroon van de voorstelling vast zijn geroest. Hij vond het de voorstelling wel waard maar het is natuurlijk niet de bedoeling. Volgens Tim komt dat vastgeroeste patroon omdat ze van elkaar weten wat ze niet zo relaxed vinden aan elkaar. Wanneer ze dan samen zijn en er gebeurt iets waar Tim zich aan stoort bij Maxime dan weten ze beiden dat dat voortkomt uit een ongemak van Tim. Ze hebben elkaar de hele tijd door en daarmee ook henzelf. "Ik voel mij als ik bij hem ben altijd een boze oude man en hij voelt zich waarschijnlijk de hele tijd een soort kinderlijk Disneyfiguur." Hoe zij zichzelf hebben neergezet in de voorstelling is de werkelijkheid geworden.

OPEN

Hetzelfde is aan de hand in de voorstelling die Maxime met Annaluka da S. maakte (*Open*). Het verschil daarin is alleen dat die niet ging over de relatie tussen hem en Annaluka, maar over een persoonlijk verhaal van Annaluka zelf. Ik heb ook met Annaluka gesproken via skype. Zij was thuis en ik op school. Ik zag haar en zij mij niet. Mijn camera weigerde. Toen ik haar naar het maakproces van de voorstelling vroeg was het eerste dat ze zei: "Ja heel erg heftig. Vaak voelde het niet goed. Dat ik het idee had, wow we zijn iets aan het doen en het is echt een beetje hoereren met mijn pijn. Het was heel vreemd. "

De verhouding was dat Annaluka een monoloog had geschreven en Maxime haar emotioneel ondersteunde en een beetje in banen probeerde te leiden. De tekst is een heel persoonlijk verhaal, iets wat haar is overkomen. Het is een soort abortusmonoloog, zegt ze na een tijdje. Iets dus wat zij persoonlijk heeft

meegemaakt, maar, zo zegt ze, het ging haar niet om die gebeurtenis maar om de vraag 'zijn of niet zijn?'. En dat dus in de context van een leven wegnemen. Dus eigenlijk wat Maxime zei, het gaat in dit geval niet over schaamte openbreken, maar het betreft een autobiografische bron (abortus) die je gebruikt om een verhaal te vertellen (zijn of niet zijn?), waarbij het niet gaat over of het uiteindelijk ook echt waar is om het een goede voorstelling te laten zijn (in dit geval was het dus wel waar, maar het publiek wist dat niet). Voor Annaluka ging het dus niet over dat persoonlijke verhaal willen delen, maar het was de ingang voor een grotere vraag.

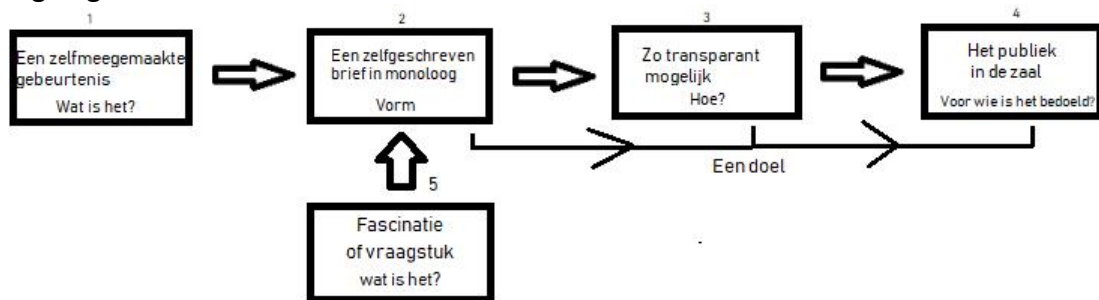
Voor de voorstelling schreef zij een brief. Een brief aan het nooit geboren leven dat ooit in haar buik zat. Dat was haar monoloog. Voor haar de perfecte ingang om het zijn of niet zijn te bevragen. En dat was eigenlijk al een ritueel op zich zegt ze. Die brief was een soort afscheid, een soort afsluiting. Maar om dat dan vaker dan één keer te performen en er dus echt een voorstelling van te maken, dat was het lastige. Hoe verhoud je je iedere keer opnieuw tot een tekst? Iets waar ik, Lindsay, als acteur in getraind ben, maar zij als performer nauwelijks. Dus voor haar was ook het onderzoek hoe kan ik die woorden, die betekenis, die lading keer op keer opnieuw daar krijgen, zonder dat het gewoon een herhaling wordt. Hoe verhoud ik me keer op keer opnieuw tot het moment met die tekst? Dat was de zoektocht. Het antwoord was, zo dachten ze: het gaat hoe het gaat, het komt hoe het komt. Laat het gebeuren. Echter merkte Annaluka dat ze tijdens het spelen helemaal niet de vrijheid voelde om zich te verhouden tot hoe ze zich op dat moment tot de tekst verhiel. Ze had altijd het gevoel dat de performance beter zou zijn op het moment dat ze ergens zou gaan huilen, zich gefrustreerd zou voelen, zich schaamde of irriteerde. Het leek voor haar alsof er constant iets aan de hand moest zijn, terwijl ze vaak niets voelde. Maar dat is niet interessant om naar te kijken, vond ze. Hoewel Maxime ook dat juist interessant vond om te zien, voelde Annaluka: dat zijn of niet zijn, dat gaat pas echt ergens over als je mij helemaal ziet 'struggelen'. Dus dwong ze zichzelf te 'struggelen'. Dat is op zich geen probleem, als het kader van je voorstelling is 'ik heb het moeilijk', maar wel op het moment dat het een hyper persoonlijk verhaal betreft. Je dwingt jezelf dan om je heel slecht te voelen over dat wat je overkomen is en dat te delen met het publiek. Daarin zat bij Annaluka de frictie, zo zegt ze, want dat is helemaal niet waarachtig. Zo kwam ze in de knoop met dat waarachtige, dat transparante wat ze zocht. "Dat begon steeds viezer en vervelender te voelen. Ik begon daarvan te walgen."

Hoe ik het nu zie, was de vorm in dit geval misschien niet het best geschikt voor dit verhaal. Het transparante ging niet samen met het zijn of niet zijn waar zij vond dat gevoelens bij moesten komen en omdat ze nu eenmaal besloten had om voor het 'zijn of niet zijn?' haar eigen abortusverhaal te gebruiken was dat waarop die gevoelens neergelegd werden en dat werd moeilijk.

Figuur 9.

We missen in dit plaatje nog het vraagstuk, 'zijn of niet zijn?'; het grotere onderwerp wat ze wilde bereiken met haar monoloog (2). Ik denk dat dat vraagstuk, verwerkt zit in de monoloog. Daar heeft ze dat willen laten samenkomen met haar eigen gebeurtenis.

Figuur 10.

Maar ook dat komt ergens vandaan, dus heb ik 'zijn of niet zijn?' neergezet als fascinatie of vraagstuk. Iets wat in haar hoofd zat en wat ze wilde laten samenvallen met iets wat zij heeft meegemaakt.

Pas na de voorstelling werd het haar duidelijk dat de vorm die ze gekozen heeft (2), een logisch dynamische afwikkeling, niet de enige ingang is om haar gekozen verhaal (1) te vertellen. Dat dat niet de enige realiteit is waarin je zo'n vraagstuk voelbaar kunt maken (5). Pas na de voorstelling kwam er dus ruimte voor het feit dat het ook anders kan, omdat ze er afstand van kon nemen. Voor het zijn in het moment / transparantie onderzoek (3) had ze haar eigen verhaal (1) niet hoeven te gebruiken en voor het 'zijn of niet zijn' met als ingang 'abortus' had ze wellicht een andere vorm moeten kiezen (anders dan zowel 2 als 3). Dan had het misschien minder privé gevoeld. In het gesprek kwam het erop uit dat dat misschien toch het geval was; het was te privé. Ze voelde namelijk dat ze iets met het verdriet moest. Hoewel ze voelde dat het een universeel thema raakte en daardoor relevant was, kwam ze erachter dat ze nog niet genoeg afstand van haar persoonlijk verhaal kon nemen om er iets nieuws mee te doen. Het bleef hangen bij dat verhaal over abortus en werd naar haar mening te weinig 'zijn of niet zijn'. (dat kan zowel liggen bij de vertaalslag van 1 naar 2 als bij de vertaalslag van 2 naar 3; ze had als schrijver meer afstand kunnen nemen van de zelfmeegemaakte gebeurtenis, maar ook als performer van de geschreven monoloog) Voor die vertaalslag had ze nog te weinig reflectieruimte betreffende dit onderwerp. Voor reflectie is ruimte en tijd nodig. Volgens Tim is privacy nodig voor reflectie. In het geval van Annaluka zat Maxime er boven op, op haar verhaal. Wellicht heeft dat invloed gehad?

Hoewel ze soms dacht dat hij misschien toch wel op die pijn aanstuurde. Hij was de pooier, zij hoereerde. Achteraf gezien denkt Annaluka dat Maxime niet anders zou kunnen handelen, dan hij heeft gedaan. Uiteindelijk wisten ze toen ook gewoon niet beter. Nu zou het zeker weten anders gaan.

Het blijft dus een persoonlijk verhaal en de situatie maakt dat het privé voelde. De situatie was namelijk dat ze niet bij het universele thema kwam, het zijn of niet zijn, en dus niet haar zelfbedachte hogere doel bereikte (zie figuur 7). Dit zegt natuurlijk nog niks over hoe het publiek dat ervoer. Ik heb de voorstelling gezien en ik vond vooral dat het erg bij haar bleef. Bij haar en haar poging om in het hier en nu te zijn en die leek soms wat gespeeld, onecht. Zij probeerde iets waar ik niet bij kon komen, waarvan ik niet snapte wat ik ermee moest en toen zat ik er dus mee als publiek. Er gebeurde meer dan alleen het verhaal vertellen en daarvan raakte ik als publiek in de war. De signalen waren voor mij niet helder te lezen waardoor ik niet met haar mee kon en inderdaad haar doel niet kon vatten, dit komt dus ook overeen met hoe zij dit ervaren heeft. ~~Nu snap ik hoe het publiek zich zou voelen tijdens die voorstelling met mijn vriend, heel leuk dat jij seks hebt op het podium en van alles voelt, maar wat kan ik ermee?~~

Het is pervers als je in open wonden zit te krabben, zegt Maxime. Hij heeft gezien hoe Annaluka daar last van heeft gehad. Het heeft haar niet goed gedaan, zo zegt hij. Het moest sowieso naar boven, maar door die voorstelling kwam het eruit. Je weet niet hoe het anders was gelopen. Hier gebeurt hetzelfde als bij de voorstelling met Tim, Maxime heeft het gevoel dat hij schade heeft berokkend. Echter ook Annaluka geeft aan dat het haar niet geschaad heeft, integendeel het is het project waar ze misschien wel het meest van geleerd heeft. Bijvoorbeeld dat dit niet het werk is wat ze wil maken en dit ze dit ook nooit meer zo zal doen. En ja, ze is wel een grens over gegaan, maar ze gaat wel vaker grenzen over zegt ze zelf. ~~Ik denk dat het gaat over dat je jezelf geen blijvende schade aanricht, maar jezelf een beetje pijnigen moet kunnen.~~

Tijdens *Open* is niemand zijn privacy daadwerkelijk geschonden, Annaluka heeft alle keuzes weloverwogen gemaakt en heeft altijd de volledige controle gehad. Maar over gevoel valt verder niet te twisten.

Ook Maxime wijkt niet voor de pijn. Hij vindt dat je ook niet van een publiek kunt verwachten dat zij zichzelf helemaal inleven, terwijl jij je op veilig gebied begeeft. Dat zou egoïstisch of narcistisch zijn. Hij vindt het juist solidair zichzelf te pijnigen in functie van het theater in plaats van ijdel te zijn, zoals sommigen het misschien zouden kunnen zien. Zo belangrijk vindt hij zichzelf niet. Hij gebruikt alleen zichzelf als bron in plaats van een al bestaande bron. Je kan prima jezelf als boek gebruiken, het zou zonde zijn dit achterwege te laten. Door reflectie van het publiek komt hij er zelf achter wat het precies is wat hij vertelt. ~~Op die manier stel je je heel kwetsbaar op, je laat de duiding aan je publiek over waardoor je er zelf deels geen controle mee over hebt. Je laat je publiek jou vertellen wat jij te vertellen hebt. Hij wordt er een beter mens van zichzelf via een vergrootglas op het theater neer te zetten. Maar wie kijkt er nou door dat glas? Hij of het publiek? "Dat is gratis therapie". En ja dat is soms destructief maar hij wil het gevoel hebben dat er iets op het spel staat. De vraag is alleen of zijn performers dit bewustzijn ook hebben, staan zij er wel hetzelfde in? De voorstelling die hij met Annaluka maakte kondigen zij aan als een therapeutische abortusmonoloog. Het lijkt er daardoor op dat Annaluka zich hiervan~~

~~bewust is, dat therapeutische. Maar is die aankondiging na het maken van de voorstelling bedacht of ervoor? Was het de bedoeling?~~

~~Er zijn zoveel vragen achteraf over woorden die ik, toen ik ze hoorde, als vanzelfsprekend aannam.~~

Terug naar de therapeutische abortusmonoloog. Er is een algemeen bekende leus binnen het theater die luidt 'Theater mag geen therapie zijn'. Hierin ben ik het echter met Maxime eens, hoe kun je van het publiek verwachten er van alles bij te voelen, zonder dat je dat zelf gedaan hebt. Het zien van theater kan leiden tot inzichten of identificatie en wellicht een helende (therapeutische) werking hebben. Waarom mag dat dan niet bij de maker het geval zijn? ~~In het geval van Tim en Maxime zou er echter een vriendschap gebroken zijn, dat is niet heel helend, maar ik denk wel degelijk dat ze veel over henzelf geleerd hebben.~~ Hebben alle grote kunstenaars hun werk niet stiekem als therapie gebruikt, hun pijn erin gelegd? Ik denk van wel. Kun je iets pas gebruiken als je het al hebt verwerkt? Maar wanneer heb je iets dan verwerkt? Volgens Tim nooit. Maar anderzijds benoemt Annaluka dus dat er wel enigszins afstand mogelijk moet zijn, omdat je er anders niet iets nieuws mee kan doen.

Annaluka wil als publiek binding voelen met de performer. Die moet een soort gevecht hebben op welke manier dan ook en daar moet je in mee kunnen gaan. Er moet altijd iets op het spel staan, vindt zij, net zoals Maxime. De spanning van het moment, dat er van alles kan gebeuren, dat is de kracht van het theater. Daarvoor hoef je dus niet die spanning of pijn expliciet te tonen.

Het theater wat Annaluka nu interessant vindt gaat over hoe de performer zich verhoudt tot een publiek, tot het materiaal en tot het kader van de voorstelling. Dat is voor haar persoonlijk theater. ~~Mits je je denk ik op een persoonlijke manier verhoudt tot deze aspecten, op een zelfgekozen manier bijvoorbeeld, dat maakt het persoonlijk.~~ Ze zoekt dus wel naar het transparante, maar daarvoor hoeft het niet echt gebeurd te zijn. ~~Dat gaat denk ik over dat je dichtbij jezelf blijft en niet doet alsof, constant voelen wat is er in mij nu aan de hand? Wat is mijn primaire reactie op de dingen?~~

Maxime vindt het belangrijk dat er hyper persoonlijk werk gemaakt wordt. Hij noemt het hyper persoonlijk en dat vind ik een mooie benaming. Het privé noemen klopt ook niet, want privé is niet de intentie, dan zou het niet gedeeld mogen worden. Hyper persoonlijk werk levert volgens hem herkenning op en herkenning is alles. Mensen voelen zich vaak eenzaam en onbegrepen en raar omdat ze denken dat ze alleen in iets zijn. Hij wil mensen het gevoel geven dat open en eerlijk zijn niet persé exhibitionistisch is, maar ook een beetje het helpen van andere mensen is. Maxime gelooft dat er in dat hyper persoonlijke microniveau een heel groot wezenlijk levensbelangrijk ding zit, dat misschien niet op een direct niveau de wereld verbetert, omdat het niet gaat over 'ga je plastic uit de tuin ophalen' of 'ga geen vlees meer eten' maar volgens hem verzacht het en maakt het menselijker en begripvoller. Hierdoor hoopt hij bij te dragen aan meer verdraagzaamheid en liefde voor elkaar. En daar ben ik het volledig mee eens. Waarom zou je alles zelf in je eentje uitzoeken en het alleen in, weet ik veel, je dagboek schrijven, als je het met anderen kunt delen,

en die anderen daardoor inzichten of gevoelens krijgen die ze anders niet gehad zouden hebben. ~~Dat is echter in dit geval bij de voorstelling 'Open' volgens mij niet gelukt, maar het gaat altijd om de poging. Voor mij gaat al het theater om de POGING! Voor nu is het misschien niet gelukt maar je bent hoogstwaarschijnlijk een stapje dichterbij een gelukte poging.~~

Nog even terug naar de vraag wat de grens is tussen persoonlijk en privé. Annaluka en Maxime denken dat een kunstenaar altijd iets persoonlijks maakt omdat het uit een eigen bron en uit je eigen persoon komt. Het kan dus privé worden als je niet genoeg afstand van dat persoonlijke of die bron kunt nemen. Andersom zegt Maxime dat privé sowieso ook persoonlijk is. Het valt mij ook op dat in het woordenboek, het eerste synoniem van privé 'persoonlijk' is. Dus iets wat 'privé' is is misschien altijd 'persoonlijk'. Bij de synoniemen van persoonlijk is privé echter niet als eerst aan de beurt. Dus misschien niet alles wat persoonlijk is, is ook onmiddellijk privé. Een beetje als iedere koe is een dier, maar niet ieder dier is een koe. Mijn logisch denken kan dit bevestigen. Zo kan Maxime ook niks bedenken wat wel privé is en niet persoonlijk. Privé is een soort van illusie, zo zegt hij, die mensen hebben opgetrokken rond informatie waar een select groepje mensen die jij kiest toegang tot heeft. ~~Jij moet dus wel de controle hebben over die toegang, zoals we eerder tegenkwamen.~~ Maxime vindt dat super burgerlijk. Alsof het een klein schatje is van verhalen en meningen die niet bestemd zijn voor anderen, maar we hebben ze allemaal. En als we ze op tafel leggen blijkt dat we heel veel gemeen hebben en dus helemaal niet zo verschillend zijn. Er is een soort van taboe voor privé, denkt hij. Dat het niet thuishoort in de openbare wereld en dat openbaar dus het tegenovergestelde is van privé. Dat taboe is er. Je privé kan namelijk tegen je gebruikt worden. Er ontstaat een onzeker gebied waarin je niet weet of mensen goedkeuren wat je doet of denkt en dat is kwetsbaar. Daarom eist het heel veel moed en kracht om je privé open en bloot op een toneel te staan schreeuwen. Dat is tien keer zo kwetsbaar. Je kan je echter ook verhullen achter de kwetsbaarheid van theater, dat is ook een soort van kracht. Kwetsbaarheid, eerlijkheid en privé als kracht zien te gebruiken waardoor je jezelf sterker maakt door standvastig en trots daarover te spreken. Dat hoeft niet exhibitionistisch te zijn. Hoewel het publiek dat soms kan vinden merkt Maxime dat het publiek vaak erg ontvankelijk en begripvol is, omdat het een kwetsbaar onderwerp betreft. Dat heeft natuurlijk ook te maken met op welke manier je iets brengt; rustig en teder of dat je het in iemand zijn gezicht schreeuwt en er een protest van maakt. In dat geval zijn ze hoogstwaarschijnlijk minder ontvankelijk.

Tim denkt dat mensen het begrip privé snel gebruiken wanneer ze ongemakkelijk van iets worden. Dat klopt met wat ik eerder over schaamte vertelde. Als een toeschouwer ongemakkelijk wordt van iets wat op het podium gebeurt dan zegt dat vaak iets over de toeschouwer. Tenzij het ligt aan de onduidelijke intenties van de maker en het publiek daardoor iets anders ervaart dan wat de maker voor ogen had. Schaamte is iets wat in jou zelf verankerd ligt, door de normen en waarden die in jou verankerd zijn. En dat is iets wat we als maatschappij bedacht hebben om onze samenleving in goede banen te leiden. Een kunstenaar kan de schaamtengrens van

zijn toeschouwers proberen op te rekken. Maar als het alleen daarom gaat, weet Tim niet of dat het beste is. Dit kwam eigenlijk in alle interviews naar voren.

Ik wilde een tegengeluid aan dit alles geven door Alexander S. te interviewen, de mentor van Maxime D.. Ik weet dat hij kritisch is op het werk van Maxime en vooral de hyper persoonlijke ondertoon. Hij wilde echter niet meewerken aan dit onderzoek. Uit privacyoverwegingen weigerde hij met mij over het werk van Maxime D. te praten. ~~Jammer, want hij is een goede kijker.~~

~~Omdat ik dit essay ook stiekem als therapie gebruik en zelf vaak in de war ben over de grens tussen privé en persoonlijk stelde ik hen ook nog de vraag:~~

~~Hoe ervaren Maxime, Tim en Annaluka eigenlijk het omgaan met de grens tussen persoonlijk en privé in het dagelijks leven? En vind ik hierin herkenning? Ben ik daarin normaal? Ik die alles maar wil delen?~~

~~Misschien verlies ik hier een universele aspect. Kijk maar naar mijn vragen hierboven, alleen maar ik, ik, ik. Misschien is dit niet voor u bedoeld. Maar ik heb er iets aan gehad en aangezien u ook een ik bent, wellicht u ook. Wellicht dacht u hier zelf ook al wel eens over na, hoe die grens is in het dagelijks leven. Ik heb er in ieder geval voor gekozen het te delen. Waarom? Omdat ik voel dat dat moet. Misschien kiest u ervoor het te lezen.—~~

~~Grappig —‘omdat ik voel dat dat moet’ is misschien wel dezelfde reden waarom ik theater maak. Misschien kiest u ervoor er naar te kijken.~~

~~Mocht u hier overigens echt totaal niet in geïnteresseerd zijn, dan staat het u vrij direct naar de conclusie te vervolgen, maar wellicht levert het iets op. Herkenning, inzicht, verzachting of gewoon een klein glimlachje?~~

Maxime denkt dat als iemand zomaar, zonder dat je diegene goed kent, in het begin van een gesprek iets privés deelt, dat dat dan provocerend kan zijn of misschien wel interessant doenerij is. In dat geval was het misschien niet goed om te delen; de één is iets kwijt, maar de ander heeft er niks aan. Dus de ander moet er iets aan hebben, datgene waar ik in het theater ook achter kwam. Men moet er iets mee kunnen anders zit men er mee? Maar hoe erg is dat nu eigenlijk? ~~Nu beseft ik ook wel dat ik dat echt niet bij iedereen doe, iets privés delen, alleen als het relatief veilig voelt.~~ Je deelt pas iets privés als je voelt dat je verhaal past in een gesprek en hoewel je het nooit zou durven vertellen, vertel je het toch omdat het voor je gevoel nodig is. Maxime denkt dat je dan een band creëert met de ander, omdat je je hart opent. ~~Dat is precies waar ik naar opzoek ben!~~ In iemand die zichzelf totaal openbreekt zit iets onbevooroordeelds. Je denkt: ik kan dit nu niet afwijzen. ~~Nee inderdaad wijs me niet af!~~ Je kunt een eerlijkheid die zo doorgrondend oprecht voelt alleen maar omarmen als dank. ~~In mijn belevenis, zijn de reacties echter niet altijd dankbaar.~~ Maxime zelf heeft een hele heldere standaardgrens tot waar hij zichzelf blootgeeft, die heeft hij opgebouwd. Er zijn dingen die hij nog nooit tegen iemand verteld heeft. Hij heeft niet de behoefte om mensen zodanig toe te laten. Daardoor heeft hij wel het gevoel dat er nog een mystiek is, iets verborgen waardoor hij een extra nauwe band met

zichzelf heeft. Hierdoor kan er nog iemand zijn die hij het kan gunnen datgene met hem te delen en dat diegene er dan iets mee kan. ~~Ja dat heb ik dus niet. Een doortgeheim. Vind ik wel iets moois.~~

Maxime probeert de grens die hij in het dagelijks leven heeft gelijk te trekken met hoe ver hij op het theater gaat. Hij wil geen dingen verkondigen op het toneel als hij dat niet doet in zijn dagelijks leven. Dan zou hij zichzelf voorliegen. Hij voelt daar wel veel weerstand toe. Het is niet iets waar je met een vingerknip bij komt, maar het is werken en doorzetten. Je moet daarvoor met mensen die je vertrouwt samen bitelen aan een leefwereld waarin je opener met elkaar communiceert.

Tim vergelijkt de behoefte iets voor je zelf te houden met een verliefdheid. Als je heel erg verliefd bent of echt een beginfase daarvan dan wil je dat ook nog eerst niet delen. ~~Nu is het bij mij zo dat dat héél lang duurde vroeger, de meeste van mijn verliefdheden heb ik nooit hardop uitgesproken. Je bent bang om afgewezen te worden en dat is een kwetsbare positie. Dat is denk ik een universele reden waarom mensen iets privé willen houden, de angst voor afwijzing, ik althans wel. Later wel, zegt hij, dan wil je het van de daken af schreeuwen. In het begin is het nog van jou, omdat je het nog in je eentje moet uitvinden. Op het moment dat je het gaat delen en aan iemand anders geeft, dan heb je het gevoel dat je daar geen controle meer over hebt. Hij vindt dat iets moois. Hij is blij dat veel mensen zo in elkaar zitten. Maar ik zit zo dus niet in elkaar.~~

Maar moet je dan altijd maar controle hebben? Ja, zegt hij. Je wilt toch graag dat je bestaat door jezelf, dat je iemand bent door jezelf. Je wil niet geleefd worden. Je wil niet dat je iemand bent doordat anderen alles over je weten en daar dus het hunne van denken en het hunne van maken. Dat lijkt me eerder ziek als je dat wil.

Maar dit is toch wat Maxime met zijn voorstelling doet? Hij gooit iets op en de ander mag daar het hunne van denken en maken en vertelt Maxime wat zijn voorstelling zegt, en dat is dan opeens hét verhaal van Maxime, want de duiding laat hij aan hen over. ~~En trouwens. Au. Ik heb dus wel die behoefte enorm. Om dus heel veel uit te spreken. Alles te delen wat ik denk, wat ik vind, wat ik voel, wat ik heb meegemaakt. Er zijn maar vrij weinig dingen die niemand van me weet. Ik heb soms last van dat ik denk: wie ben ik nou? Een soort identiteitskwestie wat denk ik met elkaar te maken heeft. Kennelijk ben ik heel afhankelijk van wat anderen vinden. Super lastig, maar wel een soort behoefte in mij. Ik wil zelfs een solo maken, waarin ik mezelf nog even wil laten zien, omdat ik er anders niet ben geweest. Wat voor mij misschien ook wel is hoe ik in het leven sta. Dat is soms heel vermoeiend. Deze lecture is ook een vooronderzoek naar die solo. Hoe kan ik daarin met persoonlijk en privé spelen?~~

Tim denkt dat het gevoel dat je er echt bent, of dat je er bent geweest iets is wat alleen binnen jezelf kan zitten. Dat is een heel moeilijk en complex gevoel en kan niet opgewekt worden door anderen. Hoe vaak mensen jou ook gaan vertellen dat je mooi bent of goed bent of lief bent, dat is niet genoeg om dat stevige onderbuik gevoel te creëren dat je er bent. Dat je iemand bent. ~~Ikzelf, lindsay, heb dus ook de overtuiging: je bestaat in de gratie van anderen. Als in: ik besta omdat ik nu met je praat en ik ben wie ik ben door hoe wij met elkaar omgaan en dat ik toch anderen nodig heb om te voelen en te weten wie ik ben.~~

~~Er was een tijd dat het niet zo goed ging met mij tijdens school, dat is een verhaal dat ik vaker verteld heb, dus dat voelt niet meer privé. Ik had toen net een spiraaltje genomen. Dat moet ik er dan bij zeggen van mezelf. Daarvan denk ik nu: waarom? Waarschijnlijk om me te verantwoorden, maar ook om mensen te waarschuwen. Goed, daar zaten hormonen in waar ik achteraf niet zo goed tegen kon en ik was toen ineens heel erg met de dood bezig. Ik stond op ik dacht aan de dood. Ik ging onder de douche, ik dacht aan de dood. Dit is iets wat ik toen ook heel erg met mensen deelde omdat het heel erg aan de hand was. Dat was mijn verhaal op dat moment.~~

~~Ik heb toen een voorstelling over de dood gemaakt omdat ik er iets mee moest doen omdat het mijn leven overnam. En door er op die manier mee bezig te zijn, er gedwongen afstand van te nemen, maakt dat die enorme angst verdwenen is. Is dat therapie geweest? Het was overigens niet een hele goede voorstelling, waarschijnlijk ook omdat ik mijn Oma op het toneel had gezet, dus twee hyper persoonlijke factoren. Dat was misschien iets te veel van het goede, maar privé heeft het nooit gevoeld.~~

~~Volgens Tim is dat verhaal vertellen dan mijn uitlaatklep en dat is prima. Ook was het denk ik omdat ik benieuwd was naar wat anderen ervan vonden en wat anderen daarover te zeggen hadden. Ik kan wel heel lang op bed gaan liggen en er zelf over na denken, maar... Of schrijven dat werkt ook goed, zegt Tim. Ja dat moet ik vaker doen. Dat heb ik heel lang gedaan, dat doe ik niet meer. Ik denk dat dat ook met angst te maken heeft, om echt alleen met jezelf te zijn. Tim zegt: Dat is heel eng maar schrijven werkt. Dan ga je praten met jezelf. Ik heb vaak dat als ik crisisen of het tegenovergestelde deel met mensen dat het dan stagneert binnen in mezelf. Dan ben ik het kwijt. Of het gebeurt ineens dat jij dan heel blij bent en dat de ander niet reageert zoals jij wil dat die ander reageert en dat het dan zo'n domper is. Tim zegt: Als ik iets weggooi dan stopt het binnen in mezelf. En dan is er ineens een jaar voorbij en dan denk ik, ik ben precies nog in mijn hoofd op hetzelfde punt als een jaar geleden, maar ik heb het ook zo vaak vertelt aan mensen, dat had ik niet moeten doen. Ik had het gewoon voor mezelf moeten houden. Nu is het een soort gimmick geworden. Dat ken ik, ik denk dat ik dat ook in de inleiding van deze lecture doe. Ik schrijf over mijzelf: Ik ruil privé voor contact. Ik verval snel in eenzaamheid. Ik heb een manier om contact te maken met mensen, ik... maar dat zijn allemaal gevallen geweest, situaties die ik in zijn algemeenheid heb getrokken en die ik in mijn idee over mijzelf meegenomen. En zo heb ik mijzelf aan jullie voorgesteld.~~

~~Ik heb mezelf ooit een filosofie aangemeten: Ik ben wat ik doe en hoe goed ik dat doe. Dat heb je zelf bedacht? Dat was mijn conclusie over mijn leven. Hoe goed ik dat doe? O.. Ik snap het. dat doe ik ook, maar come on Lindsay, prestaties leveren uiteindelijk niks op! Daar kom ik nu ook al pratend achter. Dat ik ergens niet vertrouwd op wat er al is. En dat ik al iemand ben. Dat ik altijd het gevoel heb dat ik iets moet doen.~~

~~Dit is trouwens ook de feedback die ik wel eens van speldocenten heb gekregen en ook dat behoort nu tot mijn idee over mijzelf. Laat dat idee nou eens los, heb je niks aan.~~

~~Dit gesprek gaat nog een hele tijd door. Maar hier trek ik de grens. Het wordt steeds persoonlijker. Zo persoonlijk dat het misschien wel privé is. Het is iets van mij, waar jullie ook helemaal niks aan zouden hebben, denk ik. Ik kan er van alles over zeggen, maar vooral dat het niet goed voelt de rest te delen, dus daar ligt een grens. Daarbij vind ik deze lecture nu wel lang genoeg.~~

~~Ja.~~

~~Het is privé, want ik heb besloten het vervolg niet met jullie te delen.~~

CONCLUSIE

Voor ik iets concludeer wil ik eerst even terug naar mijn onderzoeksvraag ofwel mijn persoonlijke fascinatie. Wat is de grens tussen privé en persoonlijk en hoe kun je daarmee spelen in het theater?

De twee begrippen zijn synoniemen van elkaar volgens woorden.org. Echter naar gelang de andere synoniemen en mijn interviews kunnen we concluderen dat alles wat privé is inderdaad persoonlijk is maar niet alles wat persoonlijk is ook privé. En omdat iets zowel persoonlijk als privé kan zijn is er helemaal niet zoiets als een grens tussen beiden waarin het één overgaat in het ander.

Persoonlijk heeft meerdere betekenissen, waarbij niet alle betekenissen een synoniem van privé zijn en zeker niet de betekenis van persoonlijk zoals wij die in theater gebruiken. Er is een verschil in richting tussen persoonlijk en prive ten opzichte van een gemaakte voorstelling. Annaluka en Maxime vinden dat wanneer je zelf iets maakt, dat altijd persoonlijk is, omdat dat uit jou komt. Dat is een beweging van de bron, jijzelf, naar het gemaakte werk. Tijdens deze beweging vindt er een filtering plaats. Welke filtering er precies plaatsvindt is afhankelijk van het publiek voor wie de voorstelling bedoeld is. De vraag voor wie de voorstelling bedoeld is, is er één met een antwoord die een potentiële beweging aangeeft die de voorstelling kan maken naar een publiek. Wanneer de voorstelling niet voor een publiek bedoeld is, dan is de voorstelling privé te noemen. Persoonlijk en privé staan met elkaar in verbinding. Dit komt omdat je aan de hand van je potentiële publiek afweegt welke informatie je uit je persoonlijke verhaal moet filteren. Op deze manier kun je het delen met anderen en zonder dat het privé wordt.

Hiervoor gaat het over wanneer iets voor mij, als maker, privé kan aanvoelen. Maar het kan ook zijn dat het voor mij niet privé aanvoelt en voor het publiek wel.

Wanneer het wel voor anderen bedoeld is en dus voor mij niet privé is, moet het ook wel echt een bepaalde bedoeling hebben. Het persoonlijke materiaal dient een groter doel te dienen, iets universeels, anders bestaat de kans dat het publiek zich niet kan binden met het materiaal. Geen opening vindt om mijn verhaal te spiegelen aan het zijne. Dan kan het publiek alsnog het gevoel hebben dat het privé wordt.

En dat is jammer want wanneer het dat grotere doel wel dient en onze persoonlijke verhalen, die van mij en die van jou, via iets universeels samen kunnen komen, dan kan er herkenning en inzicht plaatsvinden. Iets waar al in het aristotelisch drama naar gezocht werd en wat maakt dat je met de ander mee kunt gaan.

Wanneer die opening niet gevonden wordt en het publiek er zelf niks mee kan anders dan er naar te kijken, kan dat lijden tot bepaalde gevoelens. Sommigen vallen in slaap, anderen worden boos of er vindt plaatsvervangende schaamte plaats.

Dit kan ook de bedoeling van een maker zijn, een schaamte grens oprekken of een taboe doorbreken.

Omdat alles is het theater dus persoonlijk is zou ik voorstellingen die daar extra op gericht zijn hyperpersoonlijk willen noemen. Een hyperpersoonlijke gebeurtenis kun je pas ten tonele brengen en dus met een ander delen wanneer je daar een vorm voor gekozen hebt. Die vorm bepaalt welk verhaal je publiek precies mee krijgt,

omdat je daarin dus kunt filteren. Er zijn verschillende fases in het maken van een voorstelling waarop je ervoor kunt kiezen afstand te nemen van die hyperpersoonlijke gebeurtenis en er met reflectie naar kunt kijken. Dat kan al bij het schrijven of pas bij het spelen. Of juist andersom, het spel pak je weer hyperpersoonlijk terwijl de tekst al afstand geschapen heeft. Wanneer nergens in het proces die afstand wordt genomen, bestaat de kans dat het blijft hangen in die gebeurtenis, geen hoger doel dient en dus privé voelt, zoals we zagen bij Annaluka.

Wat ook privé kan voelen is als je niet meer de controle hebt over wie er bij jou persoonlijke verhaal kan. Vandaar ook dat er ongeschreven regels in het theater zijn om de veiligheid van iedereen te waarborgen, zoals niet filmen. Theater is een terrein tussen de straat en het huis. De performer wordt deels beschermd tegen de openbaarheid omdat er alleen mensen met een kaartje mogen komen kijken. Het publiek wordt beschermd tegen het private van de performer omdat we in een semi-openbare ruimte zijn. Maar hierin kun je dus wel als performer een grens oprekken, of opzoeken of er mee spelen. Er is een verschil in ongeschreven regels bij toneel en performance, bij toneel is alles nep en bij performance is alles echt. Maar wanneer ik als actrice een zelfgeschreven persoonlijke tekst ten gehoren breng zit ik in een schemer gebied tussen toneel en performance. Daar is de regel van echt of nep niet meer helder en precies daar kun je ermee spelen. Ik kan zeggen dat iets echt is, wat eigenlijk nep is. Maar hoe harder je schreeuwt dat iets echt is, hoe harder ik als publiek zou gaan twijfelen aan de echtheid. Daar moet je iets mee bedoelen, zou ik dan denken, daar wil je iets mee bereiken, ons in de maling nemen misschien?

We hebben privacy dus nodig om alleen te zijn. Om afwijkend gedrag te kunnen vertonen zonder dat daar gevolgen aan zitten, zoals afgewezen worden door de ander. We hebben het nodig om zelf controle te hebben over wat we wel en niet uit ons hoofd de buitenwereld in slingeren. Dat werkt positief op je autonomie, identiteit en zelfvertrouwen. En het maakt ruimte voor reflectie en enorme huilbuien. Door mijn interviews ben ik de waarde gaan inzien van het dingen voor jezelf houden en ben dat actief gaan toepassen. Ik kies nu eerder of ik iets deel in plaats van dat het me overkomt. Ik voel beter of ik een grens over ben gegaan en dat iets achteraf toch privé aanvoelde door de reactie van de ander erop. Daar leer ik van en een volgende keer houd ik iets liever voor mezelf dan dat ik het deel. Mijn gesprek met Tim heeft me aan het denken gezet. Ik zou er soms voor mogen kiezen meer met mezelf te zijn. Soms is het goed om alleen te reflecteren op wat je hebt meegemaakt; in een repetitie of maakproces, maar ook in je priveleven. Ik merk hoe fijn ik het vind om soms alleen te zijn en dat het vooral een vastgeroest onderdeel van mij systeem is constant contact te zoeken met anderen. Alleen zijn is best heel prettig, soms.

Eigenlijk heb ik dit onderzoek een beetje als 'therapie' gebruikt. Maar doet niet iedere kunstenaar dat stiekem? Heeft u daar last van gehad?

Ik niet.

~~Nog een laatste note: terwijl ik deze conclusie schrijf zit mijn vriend naast me op de bank in een pilootenpak. Hij heeft carnaval gevierd. Ik ging niet mee omdat ik deze lecture wilde afschrijven, maar voornamelijk omdat ik dat heel goed wilde doen. Hij kijkt mee over mijn schouder. Soms zegt hij iets. Vaak heeft hij gelijk.~~

~~Nu doet hij het pilootenpak uit. Langzaam. Knoopje voor knoopje.~~

~~Einde.~~

BRONNEN

Literatuur

Altman, I. (1977) *Privacy Regulation: Culturally Universal or Culturally Specific?* JOURNAL OF SOCIAL ISSUE. University of Utah. Geraadpleegd op 5-3-2018 via: <http://courses.cs.vt.edu/cs6204/Privacy-Security/Papers/Privacy/Privacy-Regulation.pdf>

Arendt, H. (1958) *The Human Condition*. The university of Chicago Press. Chicago & London.

Braakhuis, F. (2013) "Werk in Uitvoering" *Een model voor het beschrijven, analyseren en versterken van kleine initiatieven in de publieke groene ruimte*. CAH Vilentum Almere, major Natuur, Economie & Leefomgeving. Geraadpleegd op 6-3-2018 via <http://edepot.wur.nl/264268>

De Groene Amsterdammer (december, 2017) *Het jaar van de schaamte*. Jaargang 141, Nr. 51-52

Gifford, R., Steg, L. & Reser, J. P. (2011) *Environmental Psychology*. Geraadpleegd op 6-3-2018 via <https://www.rug.nl/staff/e.m.steg/giffordstegreser2011.pdf>

Holvast, J. (1986) *Op weg naar een risicoloze maatschappij?: de vrijheid van de mens in het informatie-tijdperk*. Academic Service, Den Haag.

Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen Sociaal-Wetenschappelijke Raad (1984) *Privacy en sociaal-wetenschappelijk onderzoek*. B.V. Noord-Hollandsche Uitgevers Maatschappij

Osborne M. Reynolds, Jr. Reviewed (p. 101 - 106) University of Oklahoma- Westin, A. F. (1967) *PRIVACY AND FREEDOM*. New York: Atheneum. P. 487 geraadpleegd op 7-3-2018 via http://www.jstor.org/stable/40708684#?seq=1#page_scan_tab_contents (Secundaire literatuur)

Woorden.org

Afbeeldingen

Voorblad: 'Het meisje was soms naakt ' Door: Jelle Stiphout

Achterblad: 'Het meisje ook wel eens naakt van achter ' Door: Jelle Stiphout

